

nyelvén beszélni, hogy ebben a rohanó, rossz világban is kedvük legyen elvégezni, amit kell.

I Sose gondolt arra, hogy külföldön marad?

– Nem. Nagyon szeretek külföldre utazni, szeretek ott dirigálni, és szeretek hazajönni. Ott élni soha nem akartam. Amikor 1962-ben megnyertem a III. Római Nemzetközi Karmesterversenyt, elárasztottak ajánlatokkal. Mivel ez egyike volt az akkori há-

rom legfontosabb karmesterversenynek, a győztes igen jó lehetőségeket kapott. A rengeteg meghíváson túl felajánlottak a brémai főzeneigazgatói poszt mellett egy olaszországi és egy kölni első karmesteri állást is, de azzal a feltétellel, hogy adjam le az útlevelemet. Bár én akkor még nem voltam házas – elég későn nősültem – a szüleim éltek, és nem vállaltam, hogy nem jöhetnek többé haza hozzájuk. Később rettentő sokat utaztam, bejártam a világ nagy részét, de vezetői állásról sosem akartam beszélni.

Nagyon szeretem a hazámat, ez a bajom. Vannak olyan világpolgárok, akik mindennél ugyanolyan jól érzik magukat, ha megfelelőek az adottságok, van elég pénz és lehetőség; én nem ilyen vagyok. Beszélek négy nyelven, de nem érzem magam jól hosszú ideig máshol. Ez egy betegség, aminek sok káros következménye van. Olyan, mint a zene, amire azt mondják, lehet nélküle élni, de nem érdemes. Lehet itt akármilyen rendszer, én ezt az országot nem tudom elhagyni. *Bilkei Éva*

Hetvenötödik születésnapját ünnepelte augusztusban, és október 4-én nagyszabású koncertet ad a Művészetek Palotájában Vásáry Tamás zongoraművész, karmester. Az ünnepi koncerten Chopin f-moll zongoraversenye szimbolizálja karrierje kezdetét, Beethoven IX. (d-moll) szimfóniája pedig a másik felét. A világhírű művésszel zenéről, pszichológiáról, a véletlenekről, azaz az életről – az életéről – beszélgettünk.

Zenén és szavakon túl

Vásáry Tamás zongoraművész, karmester hetvenöt fölött is hisz a véletlenekben

I Mivel foglalkozik mostanában?

– Épp egy nagy munkában vagyok benne: a Hungaroton úgy döntött, hogy az összes Kodály-dalt felveszi velem és kilenc énekessel. Én még az ötvenes években több mint a felét játszottam a daloknak, de sokat azután komponált Kodály, miután elmentem Magyarországról, így most nagyszerű élmény ezekkel megismerkedni és az egész fókuszban látni. Hihetetlen, milyen nagy művek ezek, és hogy micsoda forrás volt Kodály számára a népzene, amely önmagában is egy csoda, ahogy az is, hogy egyáltalán megmaradt, és hogy az urbanizáció ellenére nem vált műzenévé. Persze nem csak az a fantasztikus, hogy ilyen érintetlenül él ez a zene, de az is, hogy az utolsó pillanatban két olyan ember kezébe került, mint amilyen Bartók és Kodály volt. Kodályt inspirálta ez a végsőkig leegyszerűsített muzsika, és a japán koánokhoz hasonló tömör, szimbolikus mondanivaló. A balladák pszichodramáihoz hasonlót szerintem a legrafináltabb 20. századi író, egy Sartre, egy Kaffka sem tudott volna kitalálni. Kodály ezeknek a dallamoknak az érzelmi tartalmát széles vászonra vetítette ki, zenei nyelven. Ehhez szüksége volt arra a mérhetetlenül nagy humánusra, ami benne lakott. Az angolok azt mondják: ha szereted, amit csinálsz, akkor sose kell dolgoznod. Mondhatnánk, hogy óriási munka lemezre venni egy ekkora anyagot, de én inkább óriási élvezetnek élem meg. Szerencsére

most nem hajt a tatár, következő karácsonyra akarja kihozni a Hungaroton, így tavaszra kell befejezni a munkát, de már a felét felvettük, úgyhogy ez kényelmesen sikerülni fog.

I Hogyan ad tanácsot egy fiatal zongoraművésznek, ha elmegy önböz azzal, hogy ballgassa meg?

– Engem nagyon érdekelnek az emberek, végigcsináltam egy kétéves pszichoanalízist is Jung és Freud legjobb barátjával, egy öreg angollal, doktor Bennettel, így ha odajön hozzám egy fiatal zongorista, hogy hallgassam meg, nem kezdhetek pusztán tüneti kezelést. Ha van egy pattanás az arcán, nem mondhatom egyszerűen, hogy púderezze be. Rá kell jönnöm arra, hogy miért van az ott. Ki fog derülni, hogy azért, mert rossz az emésztése. Miért? Mert stresszben van. Miért? Mert az iskolában ez és ez történt. Miért hat rá ez így? Azért mert a szülei így és így viselkedtek vele. Van egy mélyre hatoló magatartás, amivel ha megtaláljuk az okok okát, akkor tudjuk kezelni őket. Előfordult velem többször is, hogy valakinél komoly szakmai problémákat láttam a játékában, és amikor azt mondtam neki, meséljen magáról, kiderült, hogy a magánéletében van a probléma gyökere. A legszebb elismerés, amit az életben kaptam az volt, amikor valaki elmondta, hogy járt a koncertjeimre, és közben meggyógyult egy állítólag gyógyíthatatlan szívbetegségből. Köztudott, hogy a

klasszikus zene olyan pozitív hatást tud gyakorolni az élő szervezetre, hogy a növények is reagálnak rá. Most olvastam egy könyvet, amiben leírtak egy kísérletet, amely kimutatta, hogy amikor egy szobában klasszikus zenét játszottak, a növény a hang irányába hajlott, a popzenétől elfordult, amikor pedig teljesen kiagyalt kortárs zenét játszottak, meg se mozdultak. Még a popzenében is van valami kis erotika, valami, ami a biológiai léthez közelebb áll, már csak azért is, mert alapvetően táncritmusokra alapszik, de ezek a kiagyalt kortárs zenék, amik tényleg csak a papírnak jók, nem váltanak ki semmit egy élő szervezetből.

■ *Őn is úgy viszonyul ezekhez a zenékhez, ahogy a növények?*

– Igen, a kortárs zenében is és a könnyű zenében is van nagyon jó, nem beszélve arról, hogy az operettek, Kálmán Imre, Lehár Ferenc, Fényes Szabolcs szerzeményei szintén ebbe a kategóriába tartoztak és nagyszerűek voltak. De ha ma hallom azokat a számokat, amiket a legnagyobb sztárok énekelnek, Madonna és társai, ezekben nem fog meg semmi. Amit a Beatles énekelt, annak még volt dallama, de ezeknek se dallamuk nincs, se egy érdekes ritmus nincs bennük. Nekem nem az a bajom a popzenével, hogy könnyű, hanem hogy nincs benne zene. Fel kéne hívni a fiatalok figyelmét arra, hogy kevés az idő, hát ne fecséreljük felesleges dolgokra, csak olyanokra, amiknek értéke van. Ezekből a dolgokból csak olcsó árut kapnak. A különbségre akkor döbbennek csak rá, amikor valóban megszólítja őket egy nagy zene, vagy egy nagy képzőművészeti alkotás. De ehhez meg kell adni a sanszot arra, hogy a fiatalok találkozzanak a klasszikus zenével.

■ *A világon mindenhol tendencia, hogy akik fiatalon könnyűzenén élnek, csak később, idősebb korukban kapnak rá a klasszikus zenére.*

– Ennek is megvan az oka. A fiatalok a klasszikus zenéről az idősebb generációra asszociálnak, nekik pedig mit köszönhetnek? Azt, hogy az egész világ bizonytalanságban él, mégpedig az előző generációk műve miatt. Ebben persze már nekik is részük van, mert ők ugyanúgy hajtják azt a kocsit, ami szennyezi a levegőt, de az, hogy idáig eljutottunk, az előző generációknak köszönhető. Üres kézzel hagyták ezt a társadalmat. Ezek a fiatalok már nem hisznek se az anyagban, se az Istenben, se a jólétben, hiszen a leggazdagabbak is úgy néznek ki, mintha koldusok lennének. Nehe-

zebb egy rongyos nadrágot megfizetni ma, mint egy hibátlant. Ezen kívül folyamatosan növekszik a stressz a megélhetés miatt. Mi annak idején nyolctól egyig voltunk az iskolában, egy óra alatt megcsináltuk a házi feladatot és aztán az egész délután szabad volt. A mai gyerekeknek nincs szabadidejük, reggeltől estig tömök a fejüket fölösleges adatokkal, és nem hagyják őket élni. A mai nevelés jelszava: nőj fel, tanulj és aztán kezdj el élni. Magyarázd ezt meg a sejtnek. A testnek, a szellemnek élni kell ahhoz, hogy növekedni tudjon. A virágnak is szüksége van fényre, vízre. Annak idején az egyik nagynéném volt az első, aki jogi doktorátust szerzett nő léte. Ma, ha valakinek nincs magas fokú végzettsége, még titkári állást sem kap. A fiatalok olyan iszonyatos stresszben vannak, hogy ezt ki kell valahol lötyögni. A természeti népeknél táncsal oldják, monoton dobszóra ezt a feszültséget, és ezt csinálják a mai fiatalok is. A popzenében egy-két zseni van csak, mint például Robbie Williams, vagy Michael Jackson. Madonna abban zseniális, amilyen ember, hiszen ilyen tehetségtelenül is, mint amilyen ő – ezt saját maga is bevallotta – végig tudta járni a maga útját, pedig nem jó mint énekes, nem jó, mint táncos, még nőnek sem különleges. De van benne valami, amivel létrehozta ezt a fantasztikus karriert, és elérte, hogy még ötven éves korában is ott van a színpadon.

■ *Végül is korábban ön sem szerette például a balett műfaját, mostanra viszont megtanulta értékelni.*

– Az ötvenes években abból éltem meg, hogy balettet is kísértem zongorán. A szüleim ki voltak telepítve, őket is el kellett tartanom, hát mindent elvállaltam. Akkor nagyon untam ezt a munkát, mindig követnem kellett a lépéseket, azokhoz kellett igazítani a játékomat. Magamtól korábban el nem mentem volna egy Hattyúk tava előadásra, viszont 2000-ben elvettem feleségül egy balerinát. Szerintem a jó házasság titka az, hogy mindent meg tudjunk osztani egymással. Mostanra vagy száz Hattyúk tavát láttam, és lassan ráébredtem az értékeire, felfedeztem a különbséget, és már meg is tud szólítani. Egy véletlen folytán aztán elkezdtünk közösen is dolgozni a feleségemmel, egy olyan zongoraesten, amilyen ő minden második darabra táncol. A tavaszi fesztiválra most már ötödször kérnek fel bennünket ezzel a műsorral, külföldre is járunk, Kínában, Japánban, Olaszországban, Izraelben is felléptünk így. Ez a munka már korántsem hasonlít arra, amikor

balett-táncosokat kísértem megélhetésből. Itt már inkább ő kísér engem. Ő tisztában van azzal, hogy én minden alkalommal másképp játszom a darabokat, és mint a jó karmester, aki már előre tudja, hogy mit fog csinálni a szólista, ő is érzi, hogy adott esetben mennyit fogok lassítani, és úgy osztja be a lépéseit, hogy együtt maradjunk.

■ *Harmincbét éves koráig nem vezényelt.*

Hogy jutott eszébe, hogy karmesterpálcát vesz a kezébe?

– A szólókarrieremmel párhuzamosan folyamatosan foglalkoztatott a dirigálás. Amellett, hogy mindig figyeltem azokat a karmestereket, akikkel együtt dolgozhattam, bejártam a próbákra, tanultam is dirigálni Hans Swarowskynál, akitől a legnagyobbak tanultak, köztük Zubin Mehta és Claudio Abbado. Lehetőséghez viszont nem jutottam egészen 1970-ig, amikor felkerestem a párizsi menedzseremet, és véletlenül összefutottam Böröcz Bandival, a Menton-i fesztivál igazgatójával, akinek ugyanabban az épületben volt az irodája. Ezen a fesztiválon én a kezdetektől rendszeresen felléptem, így jól ismertük egymást. Amikor összefutottunk, közölte velem, hogy a következő alkalomra meghívta a Liszt Ferenc Kamarazenekart, amelyet itt még senki sem ismer, neki kell valaki, akire a közönség bejön. Én csak erre vártam. Addig hiába könyörögtem térden állva a menedzsereknek, hogy adjanak lehetőséget, azt mondták, ők lesznek a másodikak. Viszont ez után a koncert után a párizsi menedzserem már szervezett is egy turnét.

■ *Nagyon hisz a véletlenekben. Azt is véletlennek tartja, hogy annak idején kinevezték a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának élére?*

– Igen, hiszen biztos voltam benne, hogy engem, mint emigráns művészt soha nem fognak meghívni Magyarországra egy állandó pozícióra. A rendszerváltás után menedzsernek választottam a Liszt Ferenc Kamarazenekar egyik első csellistáját, Kelemen Pált, aki 1991-ben rendezett egy hármas hangversenyt a Budapesti Kongresszusi Központban, a Budapesti Fesztiválzenekarral, az Állami Hangversenyzenekarral és a Rádiózenekarral. Engem hívott meg, hogy az utóbbival zongorázzak és vezényeljem is őket. Ez pont egy olyan pillanatban történt, amikor a Rádiózenekar éppen keresett valakit, akinek van nemzetközi hírneve, és jól el tudja adni őket külföldön. Olyan fantasztikusan fejlődött a színvonal, olyan keresett lett az együttes, hogy teljesen természetes-

nek tűnt, hogy ez az együttműködés stabil. Erre történt valami, aminek köszönhetően kénytelen voltam otthagyni őket. Akkoriban ikerzenekaroknak számított az Állami Hangversenyzenekar és a rádió együttese, egyforma fizetési státuszban voltak – egyiket sem fizették jól. Egyszeriben azonban őket kiemelték és többszörös fizetést, mindenféle más dotációt, hangszereket kaptak, ami a Rádiózenekar tagjait teljesen demoralizálta. Milyen alapon emelik őket ki ennyire, amikor nekünk, olyan kiemelkedő kül- és belföldi sikereink vannak, lemezek sora áll a hátunk mögött? Úgy érezték, minden hibáról csakis a karmester tehet, így a zenekar ellem fordult. Ami sikerült Fischer Ivánnak és Kocsis Zoltánnak, az miért nem sikerül nekem? A zenekar elkezdett nekem közömbösen játszani, nem tudtam többé hatni rájuk. Akkor úgy döntöttem, nem fogom megvárni, amíg valóban úgy leromlik az együttes színvonala, hogy az emberek csak legyintenek; minek is keresnének többet, ha csak így tudnak játszani? Én is szereztem pénzt, de a Rádió gazdasági struktúrája miatt ezek az összegek végül is nem jutottak el a zenekarhoz, hanem beolvadtak a Rádió egyéb költségvetésébe. Ezért mondtam le a zenekar vezetéséről, és tudomásom szerint a mai napig sem oldódtak meg a problémáik.

Ez is csak egy véletlen volt az életemben, de a rosszból aztán jóra fordult minden. Az egész életemet két ellentétes csillag, a Jupiter és a Szaturnusz kormányozza, teljesen olyan ez, mintha az lenne a dolgom, hogy hullámvasutazzak. A rossz után mindig jön a másik véglet. Amikor az életemben valami változás volt, mindig kihasználom az alkalmat valami pozitívra. Ha valakit börtönbe csuknak, tanuljon meg egy nyelvet, ha hozzá tud jutni a könyvekhez. Állítólag Rákosi Máttyás is így tanult meg angolul.

■ Most melyik szakaszán van a hullámvasútnak?

– Most az egész életem megint kicsit felfelé mutat. Nem akarok elkiabálni semmit, de megint hihetetlen véletlensorozatok történnek velem, többet vagyok külföldön és újra tudok írni. Az életművemről még legalább ezer oldal hiányzik, úgyhogy van is min dolgoznom. Nagyon jól érzem magam így, hogy nem vagyok lekötve a Rádiózenekarnál.

■ Tizenhárom év alatt azért ki is merülhet egy ilyen kapcsolat, nem?

– Nem merült volna ki, ha nem jönnek a fent említett anyagi problémák. Persze volt itt még egy tényező. Minden zenekarnál vannak vendégkarmesterek, akik biztosít-

ják a változatosságot, amire igenis szükség van. A Rádiózenekarnak viszont kevés pénze volt arra, hogy megfelelő mennyiségben és minőségben hívjanak meg vendégkarmestereket.

■ Mit szól abhoz, ami most történik a rádió zenekarával és énekarával?

– A rádió vezetése sosem örült ennek a telennek. Ez még Szirányi János elnöksége alatt is így volt, bár személy szerint ő, aki meghívott engem oda igazgatónak, nagyon szerette a zenekart és tényleg mindent megtett értünk. A vezetés szerint erre a társulatra nem volt szükség. Csak azért nem tudták elbocsátani őket, mert külföldön és itthon egyaránt óriási sikerük volt. Nemcsak hogy teltházakat produkáltak – még ki se jöttek a plakátok, már elkelték a jegyek –, sőt még a nyilvános főpróbáink is teltházak előtt hangzottak el.

■ Mi a legszebb ajándék, amit a 75. születésnapjára kapott?

– A feleségem a hetvenéves születésnapomra megjelentette a Zenén túli előadásorozatomban szövegét egy gyönyörű könyv formájában. Most pedig, a hetvenötödikre kiadta a verseimet, Szavakon túl címmel.

Bilkei Éva

A PANNON FILHARMONIKUSOK – PÉCS PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET AZ ALÁBBI ÁLLÁSRA

Cselló tutti 1/2 állás

Próbajáték anyaga: Bach-szvit táncjátéka
Versenymű I. tétel
Szabadon választott előadási darab
Zenekari szemelvények

Az írásbeli jelentkezéseket **2008. szeptember 26-ig** kérjük beküldeni az alábbi címre: Pannon Filharmonikusok, 7621 Pécs, Király u. 19.

A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után minden pályázónak megküldjük, illetve személyesen a zenekar székházában átvehetők. Zongorakísérőt biztosítunk!

A próbajáték tervezett időpontja: **2008. október 2-3.**

A pontos időpontról a próbajáték anyagával egy időben adunk tájékoztatást.

Az állás betöltése: **2008. november 1.**

Az állást elnyerő művésznek szolgálati lakást biztosítunk.

Bővebb felvilágosítást a 72/510-114 telefonszámon adunk!

Pécs, 2008. augusztus 26.

Horváth Zsolt
igazgató

A Kaposvári Szimfonikus Zenekar közleménye

KUTI BÉLA igazgatásával, **KERÉNYI GÁBOR** zeneigazgató-karmester művészeti vezetésével 2005. május 1. óta új szervezeti formában működő Kaposvári Szimfonikus Zenekar folyamatosan építi hazai és nemzetközi kapcsolatait. Együttműködik hazai és külföldi zeneművészeti egyetemekkel, szimfonikus zenekarokkal, zeneművész szervezetekkel (Magyar Zeneművészek Szakszervezete, Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, Nemzeti Filharmonia Dél-Dunántúli Kht.) tagja a Szimfonikus Zenekarok Világszövetségének. A sikeres kapcsolatépítés, együttműködés eredményeként a legkiválóbb hazai művészek mellett a nemzetközi zenei élet kiváló művészei működnek közre a Kaposvári Szimfonikus Zenekar hangversenyein.

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem kiváló hallgatói közül sokan állandó tagjai a Kaposvári Szimfonikus Zenekarnak. Hangversenyeinken felléptek már a bécsi, a szentpétervári a barcelonai zeneművészeti egyetemek professzorai, valamint a Bécsi Filharmonikusok klarinétművészei.

A nemzetközi zenei élet élvonalába tartozó karmesterekkel, szólistákkal való magas művészi színvonalú együttműködés, a zenekar szakmai színvonala elismeréseként a Kaposvári Szimfonikus Zenekar kapott felkérést a Bécsi Mesterkurzusok Nemzetközi Karmester Kurzusa zenekari feladatára és a záróhangversenyen való közreműködésre.

A Kaposvári Szimfonikus Zenekar bemutatkozása, első napi közreműködése után a Bécsi Mesterkurzusok vezetése felajánlotta a zenekarnak a 2009. évi kurzuson való közreműködést.

Kuti Béla
igazgató